

ANTICKÁ LITERATURA (1. tis. př. n. l. – 500 n. l.)

Řecká literatura

1. Archaické období (9. – 5. st. př. n. l.)
2. Attické období (5. – 4. st. př. n. l.)
3. Helénistické období (konec 4. st. – 1. st. př. n. l.)

Archaické období (9. – 5. st. př. n. l.)

- Homér (epika)
 - nevíme určitě, jestli existoval
 - rozsáhlé veršované skladby o významných událostech
 - více dějových linií, hodně popisů a lyriky
 - hlavní hrdinové – výjimečné osobnosti
 - epos [Ilias](#)
 - posledních 51 dnů dobývání Troji
 - Achilles se naštvě a už nechce bojovat, protože mu Agamemnon odebral jeho válečnou kořist – ženušku Brýseovnu. Patrokles (jeho kamarád) šel do boje v převlečení za něj, armáda jde tedy taky, Patrokles zemře, souboj Achilles x Hektor.
 - kompozice retrospektivní, poté chronologická
 - epos [Odyssea](#)
 - itacký král se po dobytí Troji vrací domů 10 let
 - posledních 41 dnů jeho putování
 - na Itace je soutěž o zvolení nového krále, protože si myslí, že ten starý se už nevrátí, což však není pravda – zúčastní se soutěže, vyhraje a stane se králem
 - kompozice retrospektivní
- Ezop (epika)
 - údajně otrokem
 - bajky
- Sapfó (lyrika)
 - na ostrově Lesbos
 - díla na počest múz a bohyně Afrodity
- Anakreon (lyrika)
 - oslavuje krásy života (ženy, zpěv, víno, tanec, ...) → anakreontika
- Achillova pata, danajský dar

Attické období (5. – 4. st. př. n. l.)

- název podle Athén v oblasti Attika
- hlavně divadlo
- obecné znaky tragédie:
 - sborové zpěvy, slavnosti, předvádění drobných scének → divadlo
 - zpěv kozlů (oslavy boha Dionýsa) – z řec. *tragóidiá* → tragédie
 - **chorus** = zpívá o tom, co se odehrává, posouvá děj, veřejné mínění, (~ vypravěč)
 - **herci** – zprvu 1, který střídal masky; později 2 až 3
 - **deus ex machina** = “bůh ze stroje” – bůh přichází v situaci, kdy se má děj změnit
 - náměty: mytologie; nejprve vše řídili bohové, hrdinové podléhají, ale vítězí morálně
 - **Aristotelova jednota místa, času a děje** = 1 dějová linka, 1 místo, za 24 hodin
 - **dramatický oblouk**: expozice, kolize, krize, peripetie, katastrofa; komedie: rozuzlení
- obecné znaky komedie:

- divák se má bavit
- zesměšňují některé stránky života (lidské vlastnosti, politické poměry, osobnosti, ...)
- pozitivní konec
- Aischylos (tragédie)
 - Oresteia
 - Prométheus spoutaný
- Sofokles (tragédie)
 - Elektra
 - Antigona
 - Král Oidipus
- Euripides (tragédie)
 - větší důraz na psychologii postav, postavy si osudy ovlivňují samy
 - Medea
 - Elektra
- Aristofanes (komedie)
 - komedie jako prostředek politické satiry
 - kritika zřízení, politiky, osobnosti prostřednictvím humoru
 - nedodržoval jednotu místa, času a děje
 - Žáby, Jezdci, Vosy
 - Lysistrata
- Herodotos (dějepisectví)
 - otec dějepisu
- Demosthenes (řečnictví)
 - překonal vadu řeči
 - nový žánr: **filipika** = útočná satirická řeč na Filipa Makedonského, dnes obecně útočná satirická řeč na konkrétní osobu
- Sokrates (filosofie)
 - kladl otázky svým žákům, čímž je nutil, aby přemýšleli
 - obžalován, že kazí mládež → nucen spáchat sebevraždu
 - jeho žáci (**Platón**) sepsali Dialogy
- Aristoteles (filosofie)
 - zakladatel logiky, literární teorie, divadlo
 - vychovatel Alexandra Makedonského
 - umění ~ nápodoba skutečnosti
 - Poetika – rozebírá epos a tragédii (tady je jednotu místa, času a děje)

Helénistické období (konec 4. st. – 1. st. př. n. l.)

- filosofie: **stoicismus**
 - důraz na podřízení se osudu, vyrovnanost, harmonii
 - soužití s přírodou
 - NE! velkým změnám
- nová komedie
 - zaměřuje se na rodinný a osobní život, je soukromější
 - Menandros (hry zachovány jen ve zlomcích, často v nich i nižší vrstvy společnosti)
- **bukolická poezie** = pastýřská poezie
 - Theokritos
 - lyrická, přírodní krásy, často i milostná tematika
- počátek románů (próza): dobrodružné, milostné

Římská literatura

- čerpali inspiraci od Řeků
- Romulus a Remus, Romulus zabil Rema → Roma → Řím
- pověst o únosu Sabineek
- původní obyvatelé: Etruskové
- 5. / 4. st. př. n. l. → republika
- povstání otroků: vede Spartakus
- později opět císařství (Julius Caesar, Marcus Aurelius, Nero)
- 60 př. n. l. vznik křesťanství

1. Archaické období (3. – 2. st. př. n. l.)
2. Klasické období (1. st. př. n. l.)
3. Postklasické období (poč. n. l. – 476 n. l.)

Archaické období (3. – 2. st. př. n. l.)

- Titus Maccius **Plautus**
 - komedie i dramata
 - Komedie o hrnci → inspirace pro Molièra
 - Chlubný voják → inspirace pro Shakespeara

Klasické období (1. st. př. n. l.)

- zpočátku převážně próza, lyrika až při přehodnocování společenských standardů

1. první fáze

- Marcus Tullius **Cicero** (řečník)
 - filipiky proti odpůrcům republiky.
- Gaius Valerius **Catullus** (poezie)
 - ironie milostné poezie
 - “nenávidím a miluji”
 - nezávislý na společnosti

2. zlatý věk

- vrchol klasického období
- vládne Augustus
- literatura napomáhá občanské výchově – Gaius Cilnius **Maecenas** – sponzoroval umělce na zakázku
- Publius **Vergilius** Maro (poezie)
 - Zpěvy pastýřské (bukolické poezie)
 - Zpěvy rolnické (didaktický epos – praktické rady zemědělcům)
 - epos Aeneis – o původu římských císařů od jednoho z obránců Troji (Aenea), přezdíváme jako “římskou bibli”
- Quintus **Horatius** Flaccus (poezie)
 - Satiry, Ódy
- Publius **Ovidius** Naso (poezie)
 - Listy heroin (= hrdinek) – pomyslné dopisy žen z mytologie vzdáleným manželům (např. Penelope – Odysseus)
 - Umění milovat – rady chlapcům a dívkám, jak získat a udržet lásku
 - Proměny (metamorfózy) – asi 250 příběhů, kde se hlavní postava v něco promění (např. Filemon a Baukis)
- Titus **Livius** (historik)

- Od založení města (Říma), ovšem mísí legendy a skutečnost
- **Julius Caesar** (historik)
 - Zápisky o válce galské – dopisy senátu z boje, skutečné, věcné → informace o Keltech

Postklasické období (poč. n. l. – 476 n. l.)

- vládl třeba císař Nero
- období rozkladu
- šíření křesťanství (Augustinus)
- rozvíjí se zábavná četba, próza (poč. románů)
- Lucius Annaeus **Seneca** (filosofie)
 - vychovatel císaře Nerona (později ho odsoudí k smrti)
 - stoupenec stoicismu
 - Faidra (div. hra) – tragédie vášni
- Gaius **Petronius** Arbiter
 - “arbiter elegantiae” – soudce ve věcech vkusu
 - na dvoře císaře Nerona – určoval mu, co je a co není módní
 - Nero ho také zlikvidoval
 - rovněž stoupenec stoicismu
 - ironik, satirik
 - lat. román Satirikon (dochovala se jen část) → Hostina u Trimalchiona
- Publius Cornelius **Tacitus** (historie)
 - Dějiny
- Marcus Valerius **Martialis**
 - epigramy (u nás: Karel Havlíček Borovský) = krátká lyrická satirická báseň, útočí na nešvary společnosti, pointa
 - před ním epigramy trochu jiné (nápisy na hrobech, dárkách, nejsou satirické) → dal jim dnešní podobu